

ÖTVÖS PÉTER

„VAGDALKOZIK NÉMET MELLETT EBERGÉNYI” SZÖVEGEK A MAGYAR KATONÁK TÁBOROZÁSAIBÓL

I. Proveniencia

A Csáky család szepesmindszenti levéltárának „Miscelanea” csomagjában a „Cantiones Hungaricae” gyűjtemény egy nyilvánvalóan rekonstruálható, azonos kéz írásával lejegyzett, s némi sikerrel megszerkesztett *énekeskönyv*¹ mellett két hosszabb, az énekeskönyvtől, ám egymástól is eltérő kézírással lejegyzett versszöveget is őriz. Az anyagot, hihetően a levéltár rendezésekor, 1827-ben, ill. 1837-ben, együvé fűzték. Ennek valószínű oka az, hogy e két szöveget szorosan egy időkorben írták le, s alig egy évtizeddel később csupán, mint a témája, de kiváltképp kompilátora nyomán egységessé vált énekeskönyvet. A „Cantiones Hungaricae” 1–5 sorszámú kötegeit figyelemre méltó német költemény – „Cantilena Germanica” – követi, majd ismét egy nem túl rövid magyar vers, „a Teli Pohárok között Győrött történt Deliberatio”. Ez valamivel későbbi az *énekeskönyv* közé fűzött írásoknál, ám mégsem annyival, hogy a szereztetés körülményeinek most legdöntőbb érve mellett gyengítené *mindhárom szöveg* rokoníthatóságát. A versek egyetlen – igaz, évtizedes – háború dokumentumai, s így történetileg feltétlenül becsesek, irodalomtörténeti szempontból pedig tanulságosak. Rákóczi Ferenc szabadságharca idején császári szolgálatban álló, a Rajna partján, Bajorországban harcoló, illetve a győri erőseget őrző magyar katonaság egy-egy *versificator* vitézének unaloműző játéka dilettantizmusuk ellenére is fölöttébb megfontolandó olvasmány: igen kevés, irodalmilag is értékelhető dokumentumot őrzünk a Lipót császárért harcoló magyar katonák életéről. Öröm, hogy e két, táborban született egyszerű, néhol éppenséggel riasztóan dilettáns, ám költészet-szociológiai szempontból mégis tanulságos vers gazdagíthatja katona-költészetünk spektrumát, s Gyöngyösi István szövegének utóéletéről, praktikus hasznáról is csaknem korabeli információt nyerhetünk. A szövegek bemutatása a „Cantiones Hungaricae”-ről való ismeretközlés folytatásának tekinthető most, ám az abból kiemelt *énekeskönyvtől* bizonyára indokoltan különítettük el ezeket a leghatározottabban.

2. A versek

2.1. Az *Uy katonasagh szanakodvan righy Vörös Ezeren ilyen tanaczott ad neky*²

2.1.1. Már a „Heverist es unván” összeállított gúnyolódó tabló pontosan datált: Karácsony másnapján kelt, 1704-ben, egy bajorországi téli szálláson. A „Vörös Ezer”, mit az ismeretlen katona *versificator* szenvedély nélkül, de gondos névsorral *kiénekel*,

1. Az azonos kéz írásával ránkmaradt verscsoport bemutatására – *A Csáky – énekeskönyv címmel* – az ItK 1980. 4. számában tettem kísérletet.

2. HHStA Familienarchiv Csáky. Sect. VIII. Fasc. CXXXIII. No. 48. 3.

a spanyol örökösödési háborúnak Lipót császár számára valószínűleg legkedvezőbb hadi fordulatokat hozó esztendejének végén téli „quartélyon” pihen. A döntő nyári csaták után – „Még, a nyaron sok szép probakott tettél” – mondja a szerző is – őszre nyilvánvalóvá vált a szövetségesek nagy fölénye. Csak két évvel Savoyai Jenőnek az Alpokon való legendás átkelése, és az olasz hadszíntér megnyitása után, 1703 áprilisában kezdődnek a bajorországi csaták. Kezdeti bajor-francia sikerek után, 1704 koranyarától kezdve a Marlborough herceg csapataival egyesül birodalmi sereg, benne magyar gyalog- és lovasezredek, a Rajna felé nyomul. Augusztus 13-án Höchstädtnél a szövetségesek döntő győzelmet aratnak, az ellenség 6000-nél több halottat, s 11 000 hadifoglyot veszít. A megvert francia csapat maradványai a *Rajna balpartjára* húzódnak vissza, a bajor választófejedelem, Miksa Emánuel, visszautasítva a békekötést, követi őket. November 7-én azonban a választófejedelem felesége, Terézia Kunigunda, megígéri Bajorországot leszerelését, s Ausztriának való átadását. Így kerül még a csapatok téli szállásra vonulása előtt Bajorország egy évtizedre, 1714-ig, osztrák igazgatás alá. A „Vörös Ezer” kedvező hadi helyzetben, Speyer környékén várja a tavaszt, s épp aznap, mikor a vers datálódik, Rákóczi is csatát veszít itthon, Nagyszombatnál, Heister ellen.

A vers szerzője, kinek személye azonosíthatatlan, a vitésége következtében valaha „szévesen látott” s jól fizetett magyar huszárezred ázsió-csökkénéséről számol be. A szerző személye, neve valószínűleg nem is érdekes, hiszen korántsem mondható gyakorlott versírónak. Az azonban bizonyos, hogy a kézirat a franciák ellen már évtizedek óta különféle háborúkban és hadszíntereken harcoló *Ebergényi László*, „Fölseges Romai Császár, s Koronás Királyunk Kegyelmes Urunk eő Fölsegehe General Feld Marschal Lejdinanta, s egy Lovas Regementnek Obestere”³ révén került haza a Csáky levéltárba.⁴ Kiéneklí őt az 1706-ban, vagy némileg korábban született gúnyvers, *A magyarok Abécéje*, mint német mellett harcolót⁵, a Speyer melletti „quartelyban” bizonyosan ott volt, ám a versben, nevével, mégsem említődik. Megfontolandó viszont az is, hogy a nagy bőséggel felsorolt személyek közül – 29, túlnyomórészt az ezredtörzs személyzetéhez tartozó nevet említ a vers – *egyetlen egy sem* szerepel a kuruc küzdelmek korából származó irodalmi emlékeinkben.

Ebergényi László 1703. augusztus 8-án indul Olaszország felé (ismerjük „azoknak specificatioját, minemeő partékát, szerszámot” vitt magával), s az olasz, majd bajor harcoknak, a tábori életnek, a hazai kuruc háborúk fejleményeire tekintő aggodásának

3. u.o. Fasc. CXXIX, No. 49. Ebergényi László a század végén igen szoros rokoni kapcsolatba került a Széchenyi és Csáky családokkal. Mestersége folytán hosszú időt töltött külföldi táborokban és hadszíntereken. Haza került óriási levelezése, itthon készített végrendeletei, inventáriumi, instructiói feltétlenül megérdemelnék a feldolgozást, illetve egy bő válogatást: a kor igen becses dokumentumai közé számítanak.

4. Ebergényi és a Csáky család kapcsolatáról bővebben szoltam az *énekeskönyv* bemutatásakor, v.ö. *i.m.*, 489–490.

5. v.ö. *A kuruc küzdelmek költészete*. Bp., 1977. 172. sz. vers és jegyzetei: 551–553. ill. 832–833.

A „Vörös Ezer” nevét bizonyosan öltözetéről kapta. Ekkorra még nem alakult ki az egységes öltözet, a ruházatot, annak megkülönböztető jeleit tulajdonképpen az ezredtulajdonos határozta meg. „A XVII. század utolsó éveit óta a lovasságnál is az egyöntetűsége való törekvéssel találkozunk azonban. „A huszárok: fehér vagy barna szőrméből való kucsrát vagy kalpagot, vörös, zöld, kék vagy barna aba posztóból való, nemzeti szabású és gazdagon zsinórozott, prémmel bélelt mentét, hasonló színű, gazdag zsinorozásu attilát, sötétkék magyar nadrágot s eleintén sárge, később fekete bőrből készült magyar csizmát viseltek”. v.ö. Újhelyi Péter: *Az állandó hadsereg története I. Lipót korától Mária Terézia haláláig (1657–1780)*. Bp., 1914. 145–146. A hadsereg történetére vonatkozó egyéb kérdésekben is kiválóan orientál Újhelyi könyve.

hű képét adják nagy számban fennmaradt levelei. E vers illusztrációnak szolgálhatna, dilettáns, de mégis poétikai igényű illusztrációnak csatákat s a táborozást leíró beszámolóhoz.

2.1.2. A vers poétikája figyelemre méltó. Versnek kell neveznünk, jóllehet váltakozó hosszúságú sorai ellentmondanak a szabályszerű ütemezhetőség metrikai minimumának, ám ugyanakkor, valószínűleg alsóbb iskolai gyakorlatok és némi versolvasgatás nyomán, őriz egy elképesztően szegényes ill. elszegényedett konvenciót: strófákat, határozottan elkülönített 25 strófát alkot, s e szakaszokon belül *mindig* törekszik a sorvégek összerímeltetésére. Mindenképp tanulságosnak gondolom ezt a *versificatori* gyakorlatot, esetünkben két szempontból is: kétségtelen, hogy szerzője a „Carmen est concinna versuum congeries” minimumának *még tovább* redukált konvencióját őrizi, ám ha saját, vagy akár környezete szórakozására foglalkozik *költői gyakorlattal*, legalább is művelődéstörténeti és irodalomszociológiai tekintetben illő komolysággal kell fogadnunk. A másik szempont az, hogy a *kiéneklő* versnek a korban komoly hagyományai vannak,⁶ „csúfolódó vers nélkül meg sem eshetett nevezetesebb összejövétel”.⁷ Ez a vers néhol kétségtelenül szórakoztató *iróniával* gúnyolja ki, az ezredből alakított elképzelt faluközösségben bemutatva, az ezredtörzs személyzetét. Legfőbb érdeme azonban az, hogy *speculum*: a spanyol örökösödési háború rajnai csatáinak nem ismertünk eddig sem jó, sem rossz költőjét. Most egy kevésbé jót legalább ismerünk.

2.1.3. A némi retorikai igénytel megszerkesztett vers (*exordium, narratio, peroratio*), bevezető 5, ill. befejező egy strófáját leszámítva, 32 személyt nevez meg, közülük egyet kétszer, hármat pedig csak rang, illetve beosztás szerint. 29, névvel is kitüntetett magyar katonáról tudjuk meg, hogy az elképzelt falu tisztségei közül melyikre volna legalkalmasabb. Elvileg lehetséges, bizonyosan a korabeli huszárezredek fölülhető lajstromai alapján, a neveket feloldani, s azonosítani. Most azonban, miként a végyszerző kikövetkeztethető személye sem, ez sem lehet igazán fontos. Csak a legnyilvánvalóbbak:

– hihető, hogy a falu ispánjának gondolt *Kollonycz* nem a kuruc küzdelmek költészetében is gyakran szereplő hírhedt Lipót, hanem *Ádám*, a hadvezér, kinek felesége Czobor Krisztina. Krisztina annak a *versirónak is vélt* Czobor Ádámnak a leánya, aki 1688-ban az állandó magyar hadsereghez tartozó legelső magyar huszárezred felállítására kapott Lipót császártól megbízást, s akinél maga Ebergényi is elkezdte a szolgálatot.

– az „Obestlaidenont” bizonyosan *Ebergényi László*.

– a kétszer is említett *Lehoczky* a nyitrai kanonok testvére, *Márton*, „ki mint katona, főleg Buda, Esztergom, Szeged és egyéb erősségeknél, úgy a francziák elleni háborúban is vitészségét kitüntetévr. tábornokságig emelkedett, és 1710-ben I. József király által báróságra emelkedett”.⁸

– *Hadik Mihály* „miután ifjú korát elérte, előbb a Pálffy, azután az Ebergényi ezredben furir. . . majd a Kollonich végre a Nádasdy ezredben 1701-ben zászlós, 1705-ben hadnagy, 1709-ben kapitány lön”.⁹

Ismerjük továbbá a legtöbb családot, a Kisfaludyt, Paruczayt, tudunk egy Muslay István katonáról, ki a 18. század elején elesett, – az azonosítást most mindazonáltal kevésbé fontosnak gondolom.

6. v.ö. *A kuruc küzdelmek költészete*. passim. Leginkább az id. 172. sz. vers, ill. *Magyar költészet Bocskaytól Rákóczi-ig*. Bp., 1953. Esze Tamás Bevezetése.

7. Esze Tamás, *i.m.*, 26.

8. Nagy Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal*, VII. k. Pest, 1860. 81.

9. Nagy Iván *i.m.*, V.k. Pest, 1859. 10.

2.2. Egy Magyar Mars Generalisnak Tükere

A „Cantiones Hungaricae” 5 levelén olvasható a Gyöngyösi Istvánnak tulajdonított *vitézi tükör* igen korai, bizonyosan az előző verssel azonos időkorben másolt variánsa.¹⁰ A csekély, akkor is a *lectio difficiliorra* mutató változás, ill. rontás miatt a variáns közlésétől természetesen el kell tekinteni. Irodalomtörténeti jelentősége annyi, hogy számon tartjuk, mint változatot, ám gyakorlati jelentőségét sokkal többre becsülhetjük. Badics Ferenc írja: „Nagyon valószínű tehát, hogy Gyöngyösi efféle prózai hadi regulákat foglalt versekbe, hogy a vitézlő-rend könnyebben megtarthassa emlékezetében. Gyöngyösi életviszonyai között egészen természetesnek kell találnunk, hogy efféle ‚versus memoriales’-t is írt. . . gyakorlati célból”.¹¹ Erre szeretném ezúttal felhívni a figyelmet: ez a versbe szedett hadi regula kikerült, igen tiszta másolatban, magyar vitézekkel a nyugat-európai hadszínterekre is, hogy ott „kézikönyvként” szolgáljon.

2.3. Az hosszú, és kurta köntösök dicséreti eránt, a teli pohárok között Győrött történt deliberatio¹²

Ez a *deliberatio* tulajdonképpen *vita* (controversia), s így a hazai iskolákban is ápoltt retorika hagyományai szerint a beszéd *ítélkező nemébe* (genus iudiciale) tartozik. A vers kevésbé elszegényített poétikai konvencióról tanúskodik, mint a Bajorországban írott. Egyvégű felező tizenkettes sorai az *ars* (mesterség!) tisztességes ismeretét s gyakorlatát mutatják. A metrika kétségtelenül egy már meghaladott állapotot, igen egyszerű poétikai konvenciót őriz, ám rímei – néhányszor, ha nem morfémarímek – figyelemre méltóak. Így pl. a második strófában az egytagúak: *jár – bár – már – kár.*

Az ötlet éppen nem ritka iskolás *controversiát* szolgál, hihető, nem kell a vitát igazán komolyan vennünk. Annyira azonban mégis komolyan vehető, hogy kevésbé árnyaltan ugyan, de *korrajzot* kapunk. Palocsay báró, a spanyol örökösödési háborúban is harcoló, majd császári századosból kuruc ezredessé lett vitéz meglehetősen korán, 1704 körül kiéneklí már a „Nay Modi”-t „Uy üdö, Uy világh, Uy élet, mind Uyság” kezdetű satirikus versében.¹³ E két, egyébként csekély értékű költemény az invencióban, a „Nay Modi” és „régí oság” előnyeinek ill. hátrányainak összevetésében, vitájában rokonítható. Palocsay satírája szélesebb körképet kíván adni, a Győrött írott viszont jobb vers. Amiről ez 19 strófában vitatkozik, Palocsay, mint „Uyság”-ot jelzi röviden: „Az Magyarnekis már arra vágy nyalkája, / Nemis Vitéz, ha nem ugrik Paripáya, / Kurta három araszt prémezett dolmánya, / Salavardiais sok sinorral hányva”.¹⁴ A Győrött született „deliberatio” szórakoztató olvasmány. A *vita* meglehetősen széles területről kap praktikus, szociális vonatkozású és közhelyszerű argumentumokat. A felsorakoztatott érvek, köztük a magyarországi születésű Szent Márton is, kit *mint katonát, lovon ülve* ábrázolnak, amint köpenyét kettévágja, hogy felét egy meztelen koldusnak adja, tanulságos képet adnak a katonák retorikai eszköztáráról, amely, a kevésbé fölkészült, játékos versszerző bizonyítja, gondolkodásuk, világszemléletük anyagává vált. Így ismét

10. Fam. Archiv Csáky, Fasc. CXXXIII. No. 48. 4.

11. Badics Ferenc: RMKT XVII. sz. *Gyöngyösi István összes költeményei*, I. Bp., 1914. 459.

12. Fam. Archiv Csáky, Fasc. CXXXIII. No. 50.

13. v.ö. Badics Ferenc: *B. Palocsay György „Nay Modi”-ja*, ItK. 1912. 1–10.

14. *u.o.*, 8. 23. vsz.

a *speculum* a legfontosabb itt, kordokumentum ez a vers, jellemző, művelődéstörténetileg is hasznosítható költői emlék a Győrött állomásozó magyar lovas katonák életéből.¹⁵

3. A szövegek legfőbb jelentősége az, hogy irodalmi emlékek nyomán mindeddig kevésbé ismert területről, a császári szolgálatban harcoló magyar katonák életéről adnak talán megfontolandó információkat. Ez esetleg igen, de poétikai szempont *nem indokolható* bemutatásukat. Így érthető, ha némi lelkiismeretfurdalással teszem.¹⁶

Az Uy katonasagh szanakodvan righy Vörös Ezeren ilyen
tanáczott ad neky

1.

Oh te righy Vörös Ezer mire már jutottál;
Hogy czaszárt legh rigebben jamborul szolgaltál,
Es magadott munderozvan, sokat paripasítottál,
Kerlek azal mostanaban mitt magadnak hasznaltál.

2.

Mégh a nyaron sok szép probakott tettél,
Franczya rabokatt mindenfelül öleghet vettél,
Strásan patrolán sietséggel mentél,
És váláhol kivántatott igen frissen vitézskedtél.

3.

Akkor tigated minden g[ene]ralis széveszen látotth,
Bavariaban e télre jo quartállal bojtsátotth,
Hobeli fizetéssed büven számláltatotth,
czáknem arany hegyeketis néked ajánlotth.

4.

Véghre már most minden quartélbúl kyszorultál
Abrakotth, szénáth holnápszamra sem láttál,
Hóbeli fizetissed felül bár neis almadozzál,
Mégh megh köszönöd ha e télen egy oraigh batran nyukodnál.

5.

Jol tudom vitez barátim mitth czelekedgyetek,
Mint hogy ugyis sok felesigh, és gyermek kösztetek,
Otth á taborhelen egy jo falut ippitcsetek,
Aztott penigh Vörös Uy Falunak nevezzétek.

6.

A Kollonycz ligen aty ispantok
Annak ti hiven poratkazzatok.
Ugysem kedves előtte aty jo katonasághtok,
Inkáb ü azert gyüött, hogy ti ütött ajandekozzatok.

15. Újhelyi Péter idézett munkája, és hivatkozásain keresztül a Hadtörténelmi Közlemények különböző számai elég jó orientációt adnak a korabeli katonai öltözetekről. Ismeretük szövegek datálását is elsőrangúan segítheti, v.ö. Nagy László: „*Nem jöttünk égi Hadak – Utján'* Vázlatok és tanulmányok a XVII. századi kurucokról. Bp., 1982. passim, elsősorban a *Kuruc katonáélet az egykori költészet tükrében* alcímű fejezet tanulmányaiban. *i.m.*, 199–286.

16. Az átirás betűhív, metrumhibát nyilvánvaló esetben sem javítottam. Az ipszilonról hagytam el minden esetben a pontokat, ill. több főnév indokolatlannak tűnő nagy kezdőbetűjét változtattam meg.

7.

Obestlaidenont viselleyen falusi fü biroságotth,
Már eö righen kivanta á jo nyugodalmotth.
Wyda Capitany mindenkor falunak adgyon tanáczotth,
De javallom, maga dolgában mastulis kirjen opiniótht.

8.

Fodor István igen jo lészen falu gazdájának,
Wyniczay igen finom czaplarossának,
Ezek penigh Kantor Janko zaszlotartonak,
Szamadasokath adgyanak,
Lehoczky nam ennel nem tárt senkitis job arithmetikusnak.

9.

Capitany Wyllerth jo lészen követsighben járnai,
De eö neky köl nagy diurnumot rendölnei.
Szent Miklosith futoso bironak köl tednei,
Ugyis mynden dologhban szokta magáth artanyi.

10.

Kosuth Sándor falu nevel szolokkal foghjon veszekednei,
Mert otthonis kar volna nyelveinek hevernei,
Zárnoczayt penigh jo lészen bórákkollo mesternek tednei,
Nem féleö, hogy illyenekbül tudgyon magának hasznoth haitanyi.

11.

Capitany laidenont Melczécshy igen illik mészarosnak
Há megh szemlilemis nincz hiba proportiojanak.
Kis Farkas, ezis be illik hauszknechtnek,
Nem fogh be nagy helet az vendigeeknek.

12.

Úrbinyi hád ligyen egyhazfy az templombán,
Mostis soha devotizalt eö sváb országában,
Gyanakszom mind az altál, hideg lehet chatolikus vallásban,
Mert nem sietet eö ide hozzánk az Purgatoriumban.

13.

Hadyk Mihaly hadnagy jo lészen falupostanak,
Jol tudgya uttyath, Franfurth, Spajer, és Haylpun varosának,
Gyakran fundallya uttyat ezek fely maganak,
Hihető nem igen barattaya á szolgalottnák.

14.

Kysfaludy Gabor hadnagy, csák az falusi csodat örizen,
Jol viselte magath az Bavariai teheneken,
Parucsay hadnagy penigh mezö pasztor légyen,
Ugysem kivant á nyaron; hogy taborra gyűjön.

15.

Tamocsy hadnagy battyam há fehirjeb leginy volna.
Csak cziganyokkalis sator aláth el dohanyozhatna,
Hodgyaszko penighlen bizvást lehet kalmarra,
Nem filtem én ütett, akármelly zydo megh czallya.

16.

Vylkeibül az falunak sok féle lehet haszna,
Mert há eö megh riszegszik reghvel, vagyis iczáka,
Akkor penighlen az falusiaknak nem lisen dologhtivö napja
Lehet nekik evel sok féle recreatioja.

17.

Pneklet Péter jo lesz vasár bironak,
Ugysem örül eö pfuresz czinalasnak,
Ambár Patert tegyik rea vigyazonak,
Ugy bizony menyország h fely ketten el mehetnek.

18.

Muzlayt recommendalom falu mines pasztorának,
Gondolnad jo hire vagyon maga lovai tartassanak,
Es hiszem hasznán esnék ilyen pasztor á falunak,
Köllene gyalog forspontozni valamint most eönön maganak.

2.v.

19.

Labos Imre zaszlotartobül jo volna kis biro,
Merth e nyaron volt eö paranczolo,
Czák hogy ugy tettczék nem már olly dominalo,
Hihető nem szolgál ide Lehoczky protekczyo.

20.

Há á falu vendighsiget akar tartanyi,
Kis Ferencz zaszlotartott ara merem recommendalni,
Hogy ha akar szep böcsületet vallanyi,
Nem szokot mert ennek poharok köszt torcka hibaznyi.

21.

Porubszky zaszlotarto falunák oskola mestere légyen,
Há megh tekintemis szájotatásssa arra valo igen.
Horvaty zaszlotarto penighlen
Bizvast hozzája tanulnyi mennyen;
Hogysen az emberektül olly idegen lígyen.

22.

Papp Istvan zaszlotarto gondolom jo lesz sprochenmaisternek,
Saxoniában jart eö, kedvéirt á szép németh szonak,
Nérembergaban vet fundamentumoth franczia beszédnek.
Borbély György adhat levelet; hogy ezek ugy légyenek.

23.

Baranyay zaszlotarto had lígyen spital gazdaja,
Ugyis sok orvossággal бүdös az tarsollya,
Székel zaszlotarto lehet olykor substitutussa,
E nyaron leth neky sok appatikarius jo akaroja.

2.v.

24.

Adjutatnt spitalyban első aky mennyen,
Mert szolassa miatth bár némasaghott viselleyen,
Viselisse miatth penighlen
Bar vak koldusokat vezessen,
Azutan az sem volt ember,
Aky gondolta hogy eö adjutant légyen.

Heverist es unván, ugy éhessen ehez foghtám,
 Megh valloim currenti csak calamo irtám,
 Jo lehet elim tomPASAGAT igen benne hattam,
 De Isten ugy segillen senky gyalazattyan nem czénáltám.

Finis

Datum (circa) Spajer ex quarterio die 26. decembris 1704.

Az hoszu, és kurta köntösök dicséreti eránt, a teli
 pohárok között Györött történt deliberatio

- Pro Hoszu* Náy modi köz uyságh már a kurta dalmány;
 Föl földriül érkezett kuruczoz találmány,
 Lovászok kocsisok segge vége bubián,
 De már a nagy rendis abban járnýi kíván.
- Kurta* Nem vymodi melyben sok ezer ember iár,
 Kuruczoktul szakatt ne dicsekedgyél bár,
 Mind Alföld, s-mind fölföld, megh szerette ezt már,
 Magadis, hogy szoknya dalmánt viselsz az kár.
- Hoszu* Az hoszszas köntösnek méltóbb dicséreti,
 Nadragod ületit elöl, s-hátul földi,
 Galamb kosárodát szégyen előtt röyti,
 Kurta pedig gyakran gyalázatban eyti.
- Kurta* Hoszu papnak valo, kurta katonának,
 Az péntölös szoknyát, hadgyuk my Katának,
 Mesternek, Deáknak, Soczénak, Compánnak,
 S-á kurtát katona tarcsa eö magának.
- Hoszu* Kurta rövéd dalmány, kurta meleget ád,
 De ha hoszu ruhát vennél, télben reád,
 Mind gyalogh, s-mind lovon hoszabb hasznát látnád,
 Fő képpen mentédet ha térdigh szabatnád.
- Kurta* Meszei vitéznek, nem köl hoszu meleg,
 Mincs oly zurzavaros jégh csapos fürgetegh,
 Ha futtat, s-nyargaltat, iszad, s-nem lesz betegh,
 Hoszu reverenda szárnyátulis rettegh.
- Hoszu* Amaz büven szabott io balásdeákban,
 Roka torok hoszu galléros subában,
 Ugy iár ember télben, mint fűytött szobában,
 Te akkor dödörögsz a kurta dalmánban.
- Kurta* Az hoszu paledrát tartanyi sem gyözi,
 Vitéz ellenséget midőn lovon uzy,
 El veti palástyát, s-nyakában nem füzi.
 Mikor ellenségét hegyes törrel tuzi.
- Hoszu* Az szép hoszu köntös, esinos. ékes, deli.
 Akár nyáry legyen, s-akát pedig télí.
 Franczuz, spanyol, németh, olasz, cseh viseli,
 Lengyel, moska nyaka a subaval teli.

1.v.

- Kurta* Tudom, hogy sok féle nemzetek viselik,
De az hoszu alatt a kurtais illik,
Hoszu nem alkalmas magok ezt beszéllik,
El vetik gyakorta, s-a kurtát viselik.
- Hoszu* Mikeppen iárt a réghi igaz magyar nemzet,
Szent Márton vitézi, hoszu köntöst viselt,
Az ruhátlan koldust telben látá mihelt,
Darabját el metczé, s-koldussal jot mivelt.
- Kurta* Hihető Szent Márton paripát ugratott,
És a hoszu palást alkalmatlankodott,
Amott pedigh szegény koldusis elfázott,
Elvágia azert, hogy akadáloskodott.
- Hoszu* Jobb tudom mindenkor hoszu a kurtánál,
Hoszu dalmányodbul, kurtát csinálhatnál,
Az kurtából pedigh hoszat hogy szabhatnál,
Ámbátor Parisban tanult szabo volnál.
- Kurta* Kurtábulis hoszat gyakorta csinálnak,
A ki megh nem vallya, hamis az, és álnok,
Kurtán metczik a fát, s-téliiben plántálnok,
Kibül gyümölcs termő hoszu fákis válnok.
- Hoszu* Kurta réth, s-kurta föld, kurta boros kánnád,
Kurta darab kenyér, és kurta szalonnád,
Kurta iszák, s-tarsoly, es kurta tarisznyád,
Ugye az hoszunál kevesebb hasznót ad.
- Kurta* Egy ép kurta szőlő, iobb hoszu parlagnál,
Teli kurta korsód, nagy üres kánnánál,
Sákod hoszabb legyen viselő koplyádnál,
Ha üres csak nagy rosz, kurta többet használ.
- Hoszu* Kurta ember pad láb, kurta ló göcsöre,
Kurta kéz, kurta kard, csak kurta szerencse,
Kurta kalán sem jó, ha távul a lencse,
Kurtáktul az Isten, hoszukat megh mencse.
- Kurta* Kurta tudos ember, iobb ostoba nagynál,
Kis rosz szenvedhetőbb, tudod a nagy rosznál,
Bár hoszu szabványdis, de semmit sem használ,
Kurta bátor szivben, az kicsinben nagy áll.
- Hoszu* Már megh valloim méltó, senki megne vesse,
Isten ugy segéllyen a kurtát kövesse,
Hoszu subáiátis, kurtaért el messe,
Isten a hoszukat, kurtákkal eltesse.

2.r.